

Inhoud

De visser	9
De naald	11
Kauridromen	17
Dalmatië in gedachten	26
Draad nummer 8	32
Schaduwboksen rond de geschiedenis	39
Een dolfijn, een dokter en een anker	46
Het einde van de wereld	56
De dorpscinema	62
Liefde in de achteruitkijkspiegel	66
Slim vuur in de buik	75
Loopgraven en vlaggenstokken	88
Van kiwi via Kiwi naar kiwi	101
Ecotoerisme met gasmasker	110
Terrorisme	117
De trots en hoop van een grootmoeder	121
Sterven met zicht op de oceaan	151
De voetsporen van James Cook	155
Geweld en gerechtigheid	164
In het malse hart van het land	170
De geboorteplaats van de haka	187
De burgerwacht	194
De winderige stad	204
Verkramppt naar het Zuid-Eiland	214
Het eerste contact	223
Landschappen en verhalen	232
Rugby	246
Slotboodschap van een opgegeten cultuur	253
Nawoord	265
Verklarende woordenlijst	267

De visser

De vermoeidheid is voorspelbaar en ingecalculeerd. De controleurs verwerken onenthousiast lange lijnen tot schaduw verworden reizigers, verdwaald over alle tijdzones van de globe. En na afloop van de paspoort- en douaneformaliteiten, na de controle met speciaal getrainde honden die genetisch verdacht voedsel opsporen, alle voedsel eigenlijk, en misschien ook modderige schoenzolen of zelfs drugs, verdwijnen de vermoeiden en ontheemden gelaten in taxi's, bussen en minibusjes die hen zullen deponeren bij kamers die nog niet door de vorige huurders zijn geëvacueerd.

Er hangt dauw in de bomen, de net verschenen ochtendzon werpt pril licht over de schoongewassen buitenwijken van Auckland. Dat valt een halfwakkere medepassagier in de minibus op: hoeveel water er te allen kante klotst, en hoe net de huizen wel zijn. Alsof de zon hier geen zorgen zal belichten, alleen maar welvaart en welbehagen.

Aan een verdronken grasvlakte tussen pastelkleurige wijken staan we in een onverklaarde file, en zien we, in tegenlicht, een beeld. Of is het een man? Hij lijkt versteend, verstokt, een donker beeld in een lumineuze vlakte, een te log uitgevallen vogelschrik, met zwarte rubberlaarzen, een dengroene duffeljas en donkergrijze pet. Maar even later komt er beweging in het beeld, en lijkt het te vissen.

Dat is een ongerijmde gedachte, getuigend van zinsverbijstering zelfs, ongetwijfeld geboren uit jetlag en halfoverwonnen afstand: dat iemand, een oudere man, even na het ochtendgloren, in een weide staat te vissen. Maar ik ben niet de enige die het ziet. We kijken met ons zessen naar het tafereel. En ik ben niet de enige die meteen denkt aan het mythologisch ontstaan van Nieuw-Zeeland, met Maui, de halfgod en schelm, die als verstekeling in de kano van zijn oudere broers was gekropen, hen van koers deed veranderen, en toen ze hem geen haak gaven om te vissen het kaakbeen van zijn grootmoeder aan zijn lijn bond en met die magische haak het Noord-Eiland opviste,

waarna de kano versteende tot het Zuid-Eiland, en het anker Stewart Island werd.

Misschien zien we, in dit moment van kwalijke helderheid en tegenlicht, die oorspronkelijke visser aan het werk. Of een te winters geklede navolger van de halfgod en schelm die zich, aan een voor onze ogen verborgen plas, afvraagt wat er nog zoal boven te halen valt. Die visser lijkt ineens een essentieel element aan onze reis bij te dragen. Hij verwelkomt ons. Hij prikkelt onze fantasie.

Hij geeft ons iets om naar uit te kijken.

Want eens er een eiland is opgevist, wordt alles mogelijk.

We rijden stapvoets het hart van Auckland binnen.

De naald

De jetlag maakt deel uit van de verdedigingsmechanismen van Nieuw-Zeeland. Je hebt wat te overwinnen voor je er bent. Je prikt in Europa een priem in de grond, duwt hem door het centrum van de aarde, en in Nieuw-Zeeland komt hij weer naar buiten. Je kan het best in Spanje beginnen prikken. Madrid en Wellington zijn de enige hoofdsteden ter wereld die exact aan weerszijden van zo'n priem te vinden zijn, wordt hier beweerd. Maar ik bevind me niet in Wellington. Ik lig honderden kilometers noordelijker, wat betekent warmer, in Auckland, de enige echt grote stad van het land.

Mijn dag en nacht vloeien in elkaar over, mijn bijna zomer is bijna een winter geworden, ik ben zwetend begonnen te rillen.

In Europa leefde ik in een wereld van volwassenen maar hier ben ik in een studentenappartement beland, veertien hoog, met een eigen wasmachine en met een matras die veiligheidshalve in plastic is verpakt. De wind giert boos door kieren. Ik probeer vergeefs de ramen zo te openen of te sluiten dat de boosheid verdwijnt.

Ik bevind me denkkelijk, na zesendertig uur in vliegtuigen en luchthavens, in een toestand waarbij vermoeidheid de slaap hindert. Ik ben zo moe dat ik de energie niet vind om van mijn op plastic schurende lakens op te staan en te wandelen. De namiddag wordt avond, de avond wordt nacht. Ik sluimer af en toe.

Tegen een uur of twee in de nacht ben ik klaarwakker, wakker met geen vooruitzicht op enige slaap, het wakkerste moment uit een mensenleven. Normaal kan ik in alle omstandigheden slapen, en ben ik zelden tot nooit slapeloos. Maar nu wil alles in mijn hoofd activiteit, terwijl alles in de buitenwereld slaap opdringt. Zelfs de studenten zijn uitgeraasd. Het hoofd wint het van de buitenwereld. Dit moet hyperbewustzijn zijn. Eenvoudige rekensommen worden moeilijk omdat ik nog altijd moe ben en omdat zeventien gedachten tegelijk de sommen verdringen. Schaapjes tellen, optellen en delen.

Mijn lakens liggen beroerd en rimpelig over het luguber krakende plastic. Ik kruip halfduizelend recht, kleed me aan, daal af en begin vrij lukraak te lopen.

De ochtend start vroeg, misschien omdat wel meer mensen in een verkeerde tijdzone leven. De zon is niet eens boven de einder gerezen als in Albert Park Chinezen hun vertraagde gymnastiek beoefenen en studenten joggen. Clochards proberen die activiteiten te negeren en in innige omarming van in bruin papier verpakt glas verder te soezen.

In een kiosk, midden in het park, zwaait een man elegant met een zwaard. Hij gaat ingebeelde vijanden te lijf. Af en toe kliëft hij hoorbaar lucht. Ineens schreeuwt hij om een slag kracht bij te zetten. Tijdens zijn pauze zet hij een transistor aan. Als ik me niet vergis blaast de wind flarden van guqinakoorden naar me toe.

Zo vroeg zijn de parkgebruikers op de clochards na Aziatisch. De clochards hebben Europese voorouders. De activiteit is Aziatisch, de slapers zijn Europees.

Vanuit het park, dat niet al te groot is maar vrij steil op en neer deint, zie ik af en toe 'de naald'.

De naald, de Sky Tower, 328 meter hoog, rood verlicht, soms even groen, en eindigend op een pin, een soort antenne, is in 1997 afgekomen en werd onmiddellijk het bekendste bouwwerk van Auckland. Van bijna 200 meter hoogte kun je er bungeejumpen.

In het vliegtuig had ik een terugkerende bewoonster van de stad het gebouw horen verguizen. Ze had me eerst over die priem door het centrum van de aarde tussen Madrid en Wellington onderhouden, en ik had gesuggereerd dat de Sky Tower aan die priem uit Europa vastgeklonken zat. Ze moest er niets van weten.

Ze was waarschijnlijk rijk, of rijk genoeg om niet langer te moeten werken. Ze had in Australië fortuin gemaakt met een kunstgalerie. Nieuw-Zeeland was in haar ogen het betere, arme, degelijke, wat saaie maar tegelijk meer geïnspireerde zusje van grote broer Australië. Met lagere lonen en gebrekkiger infrastructuur. Met niets dan taaie koppigheid om te overleven, maar met voldoende gezond verstand om de natuur te respecteren en te praten in plaats van te vechten. Met kunstenaars die overzee succes boekten en thuis onverschilligheid, maar die onvermurwbaar verbonden bleven met het land dat hen negeerde. Het

kwade associeerde ze met Australië. Normeloosheid. Dronkenschap. Vulgariteit. Ze leek zelfs haar overgewicht aan Australië te wijten, een land met ongezonde gewoonten, in tegenstelling tot het zich in het zweet werkende Nieuw-Zeeland, dat geen uraniummijnen bevat en geen nucleair stof.

‘De Sky Tower is een aanfluiting van alles waar Nieuw-Zeeland voor staat,’ vond ze. ‘Het is de naald waarmee de energie uit Auckland wordt gezogen.’ De imaginaire priem tussen Madrid en Wellington wees in haar ogen op verbondenheid. Deze naald stond voor exploitatie, de naald van een junkie, de aderlating van alles wat origineel was, in een gezond lichaam een zelfgekozen zweer met pus, pus, pus.

Ik had haar uiteenzetting, gaandeweg een tirade met niet langer samenhangende verwensingen en beelden, met een hele korrel zout genomen, en bijna automatisch sympathie gevoeld voor de toren, maar nu voelt het zo. De hele stad is in een wazig halfduister gehuld en de toren is het enige echte lichtpunt. De rest van de stad kent de rust van een dorp (dan toch op het moment dat ik de Chinese muziek niet hoor), maar de naald wijst op verstedelijking.

Was het maar die naald die mijn energie heeft opgezogen. Het is warm noch koud, droog noch nat. Bewolkt en winderig. Onpersoonlijk, denk ik. Of misschien ben ik te moe om persoonlijkheid te registreren.

Ik daal af naar de zee en vergewis me ervan dat de zon ook hier in het oosten verschijnt. En van de haven stijg ik opnieuw, zigzaggend over de commerciële ader, Queen Street. De hellingen bijten in mijn kuit. Het daglicht toont nu de troosteloosheid van in de steek gelaten winkels. De straatnamen verwijzen naar figuren die de plaatselijke geschiedenis hebben gekleurd, maar die ik nog niet ken: Hobson, Wakefield, Wellesley.

Aotea Square verschijnt achter een houten Maoripoort. Voor het eerst merk ik persoonlijkheid op en ze behoort toe aan een beeld. Een standbeeld van een schriële man met een kale kop en een ziekenfondsbrilletje, die potsierlijk zijn gebalde rechtervuist in de hoogte steekt, zijn jas over zijn linkerarm slaat, de afwezige menigte toespreekt. Het beeld stelt, allicht realistisch, misschien ontluisterend, sir Dove-Myer Robinson voor, in 1989 gestorven en voordien achttien jaar lang burgemeester van Auckland.

Schuin tegenover het plein is die ene business gaande die tegenwoordig 24 uur op 24 actief moet blijven: het internetkantoor. Een Koreaanse bediende verwijst me door naar een onderbelicht en grotendeels Koreaans toetsenbord waarop het alfabet met een vergrootglas terug te vinden is. Koreanen skypen met taalgenoten. Een jongeman onder invloed komt niet bij van het lachen.

In die combinatie van duisternis en tumult zoek ik op wat er van Dove-Myer Robinson bekend is. Dat hij zijn spichtige uiterlijk compenseerde met een groot stemvolume en een uit zijn voegen barstend ego. Dat hij de koosnaam Robbie toebedeeld kreeg en dat hij met ontbloot bovenlijf naar zijn werk trok als een soort Mahatma Gandhi van het zuidelijk halfrond. Waarom hij halfontbloot naar het stadhuis liep, is niet onmiddellijk duidelijk – ik vind een algemeen commentaar dat in de jaren zestig wel meer Nieuw-Zeelandse mannen de conventies van de kledij verafschuwden en tot ontsteltenis van hun vrouwen naast de voeten ook andere lichaamsdelen wensten te ontbloten. Maar hij deed het zo karakteristiek dat BBC TV hem kwam filmen. Robbie hield van publiciteit, ook al betrof die zijn bast.

Hij moet een merkwaardig man zijn geweest, een ongelovige jood, die op jonge leeftijd met zijn Britse ouders vanuit het volgens hem fel antisemitische Sheffield vertrok en in een Nieuw-Zeeland belandde waar hij op eigen houtje besliste dat godsdienst aan hem niet was besteed. Hij werd een milieuactivist op een tijdstip dat dit nog niet modieus was, wroette als zakenman en textielbaron (kledij voor kinderen) in zijn biologisch tuintje, promootte alternatieve geneeskunde, drukte als partijloos politicus een revolutionair plan door om afval te zuiveren in plaats van in de zee te lozen. Hij was in vele opzichten een voorloper van de groene beweging. Hij wilde snel openbaar vervoer installeren om de verkeerschaos te bedwingen. Hij was veelvuldig gescheiden, en constant voer voor de schandaalpers – een tijdlang was hij alleenstaande vader. En nu is hij, op zijn standbeeld en een naar hem genoemd park na, vergeten. Althans: zijn ongetwijfeld rijkelijk gevulde leven is grotendeels door de mazen van het internet geglipt.

Tegen de tijd dat ik het internetkantoor verlaat, is het duidelijk dat zijn plan om het openbaar vervoer uit te bouwen maar matig resultaat heeft gehad. Auto's schuiven aan en blokkeren overgangen. De voetgangerslichten worden alle gelijk groen, en op dat moment willen wan-

delaars en fietsers ook diagonaal het kruispunt over, maar de files zijn ineens zo fel dat passanten tussen stilstaande auto's moeten manoeuvreren. De stilte is opmerkelijk. Files en mensenmassa's schijnen geruisloos hun weg te vinden.

Auckland is op overdonderende wijze de grootste stad van Nieuw-Zeeland, een kwart van 's lands bevolking woont er, ruim één miljoen van vier miljoen inwoners. De overgang van nachtelijk dorp naar stad zonder geroezemoes doet me twifelen aan mijn gehoor – heb ik te dicht bij de straalmotoren gezeten? Ga ik voortaan doof door het leven? Of is er sprake van tijdelijke verdoving?

In dit gebied tussen de universiteit en Queen Street lijkt het een overwegend Aziatische stad, een koeler Singapore, met foodcourts die soeponbijten serveren.

Ik loop naar de Sky Tower, de naald, waar brandweerlui een demonstratie houden. Binnenkort zal men niet alleen bungeejumpen maar ook op hoge hoogte op een plek zonder omheining rond de naald kunnen wandelen. De brandweerlui komen dat vandaag al uitproberen. Hun chef geeft node uitleg aan de verzamelde cameraploegen.

Waar ben ik?

Een koeler Singapore, dacht ik, maar dan zie ik een jongeman die netjes in het pak zit en een deftige aktetas draagt maar wel op blote voeten over straat loopt. Een navolger van Dove-Myer Robinson, misschien, die niet langer méér durft te onbloten dan zijn voeten. Wat verder is een dikke Maori met getatoeëerd gelaat op het trottoir gezakt. Hij schudt wat kleinzerig met zijn hoofd en wrijft over zijn maag als lijdt hij aan een kleine indigestie. Hij zingt zijn Engels, zoals Polynesiërs dat doen. 'Misschien gaat het over als ik meer eet,' hoor ik hem klagerig tegen een gezellin beweren. Het komt me bekend voor: eten als oplossing voor alle kwalen, zelfs voor een ontregelde maag.

De kerstverlichting, de kerstmuzak, de kerstmannen en de stilzwijgend geld inzamelende soldaten van het Leger des Heils maken van Auckland ook een warmer Londen.

Dan toch rumoer. Een elektrische gitaar spelende jongeman joelt suikerzieke deuntjes die op Hawaï niet zouden misstaan.

Op Aotea Square hebben plankschaatsende Aziatische punks het standbeeld van Robbie als extra hindernis uitgekozen. Wie het beeld het dichtst omcirkelt, wint de onderlinge strijd. De overwinnaar schudt

blauw haar uit zijn ogen, steekt in triomf de handen in de lucht.

Ik beklim Wakefield Street richting mijn studentenflat. Geen kwartier later val ik in slaap om ergens midden in de nacht met weldoende honger te ontwaken. Hyperbewust en verward tegelijk. Blij dat alles nog te ontdekken valt.

Kauridromen

Niet gevlucht maar toch ontsnapt.

Opgelucht verlaat ik Auckland. Op een midweekse ochtend wurm ik me op de snelweg, rijd richting noord de stad uit over een brug die haar vijftigste verjaardag viert, en ben terstond in een ander land. Het platteland – al is dat een term die duidelijk niet in Nieuw-Zeeland werd bedacht. De weg leidt over heuvels tussen grasveld of bossen, en biedt af en toe uitzicht op de oceaan. Dagenlang heeft het geregend en was het ontijdig kil, maar nu schijnt de zon uit een wolkeloos gewelf. Het kwik klimt zo hoog, een glorieuze twintig graden, dat de autoramen open kunnen. Een milde extase maakt zich van me meester.

Vanuit de lucht is dit een land van groen en water maar op de begane grond valt me in eerste instantie vooral het riet op. Rietpluimen, wit en weelderig, terugplooiend in de wind, boorden de weg, en lopen soms uit in de velden. Een zee van pluimen, met uitzicht op de oceaan. Ineens zijn de mensen uit het land verdwenen, en als ze er al zijn, zitten ze verdoken in een auto.

Na goed een halfuur word ik tot een eerste stop gedwongen. Er is namelijk zopas, om een nieuwe tunnel te helpen betalen, een wegtaks ingevoerd. Die bedraagt hoop en al 2 Nieuw-Zeelandse dollar (ongeveer 1 euro) maar wie niet elektronisch betaalt en geen elektronisch abonnement heeft, moet van de weg af, en aan een van twee terminals aanschuiven tot de voorgangers de procedure doorhebben en afwerken. De apparaten laten aan duidelijkheid en klantvriendelijkheid te wensen over en de afwikkeling neemt zijn tijd.

Klanten klagen erover dat ze de tijdwinst van de nieuwe tunnel weer kwijtspelen aan deze procedure.

Ik ben al blij dat het apparaat wel beseft wat ik niet weet: dat ik in een gehuurde grijze Nissan Sunny onderweg ben. Ik bevestig en duw een stuk van 2 dollar in de sleuf. Het apparaat bedankt me met een halve meter bewijsmateriaal.

Enkele tientallen kilometers verder zie ik hoe in een grasgroene weide fel rozegekleurde schapen huppelen. De schapen maken reclame voor SheepWorld, een voornamelijk op kinderen gericht pretpark met het schaap en, breder, de landbouw, als uitgangspunt.

Het Nieuw-Zeelands schaap, las ik enkele dagen geleden in de krant, verkeert in nood. Ooit, in de vroege jaren tachtig, waren er ongeveer zeventig miljoen schapen in het land, stonden wol- en vleesprijzen hoog, en vormden deze dieren de belangrijkste tak van de economie en van exportinkomsten. Tegenwoordig is hun aantal teruggevallen tot vierendertig miljoen, voor het eerst sinds mensenheugenis fors minder dan wat altijd als ondergrens werd gesteld: tien schapen per inwoner. De prijs voor de wol is ingestort. Hoewel het land groen is, is het gras wegens verminderde regen toch dor, wat maakt dat er een groter areaal vereist is per schaap. En de vroegere afzetmarkten voor schapenvlees, gesitueerd in het Britse Gemenebest, zijn slechts ten dele vervangen door het Midden-Oosten. Coöperatieven sluiten de deuren, de gemiddelde schapenboer zou slechts 10 000 euro per jaar verdienen, en landbouwers schakelen massaal over op melkvee.

Ik weet niet of de roze kleur verband houdt met de crisis in de sector. Misschien is het roze schaap het omgekeerde van de roze toekomst. De gekleurde dieren vloeken in het weelderig groene landschap. Maar qua roze kleur slaat dit alles. Zelfs een blozend varken of een flamingo met verhoogde cholesterol zijn minder roze dan deze schapen.

Ik probeer de autoradio uit, en beland bij een praatprogramma waarin de vraag wordt geopperd wanneer Nieuw-Zeeland de financiële crisis echt, maar dan helemaal echt, zal voelen. Wanneer is onduidelijk, zegt een specialist, maar als ze zich laat gevoelen zal ze zich fel laten voelen.

Ik ben eigenlijk helemaal niet op zoek naar wuivend riet en geoute schapen, laat staan naar een economische crisis.

Ik zoek kauribomen. Van jongsaf aan heb ik Nieuw-Zeeland geassocieerd met kauribomen, met bergbeklimmen en kauribomen eerst, met roeien en kauribomen later, met moa's en kauribomen misschien, met de Rainbow Warrior en kauribomen, maar altijd met kauribomen.

Wat me bovenal fascineerde was dat de bomen, momenteel overle-

vende en florissante exemplaren, ouder zijn dan de menselijke aanwezigheid.

Ik vind het een bizarre gedachte. Alles wat de mens in Nieuw-Zeeland vermocht, gebeurde in een periode van goed duizend jaar, de Maori-migratie (de eerste voet aan land wordt meestal rond het jaar 800 van onze tijdrekening geplaatst, maar de Maorikolonisatie zou pas enkele honderden jaren later op gang zijn gekomen), de Europese kolonisatie, misschien een Chinees bezoek. Tot op de dag van vandaag overlevende kauri's zijn, als de extreme dateringen kloppen, ongeveer dubbel zo oud als al dat gedoe. De mens is hier in het schema van de tijd nog een kanttekening. Dit is een land van eindeloos gevarieerde, duurzame bomen die de mensen in hun schaduw houden. Dit is een land dat misschien geen behoefte heeft aan mensen, dat er nog gedeeltelijk en plaatselijk, maar meer dan bijna alle landen ter wereld, uitziet alsof de mens nooit is gearriveerd.

Dat is al meer dan reden genoeg om de kauri genegen te zijn, maar hij is ook niet zomaar een boom. Deze boom heeft een plan. Hij wil zelf zo lang mogelijk leven, en alle concurrentie fnuiken. Het is een asociale boom. Het is ook een kwetsbare boom. Kindervoetjes die trappelen op zijn halfblootliggende wortels kunnen hem kraken. De mastodont is niet bestand tegen onvoorzien klein geweld.

Kwetsbaar, rücksichtslos en hoogbejaard. Het lijkt bijna als iets om na te streven.

Dargaville is een stadje dat zonder de kauri wellicht nooit was ontstaan. Hier werd het hout van de boom en de kaurigum, ingrediënt bij het bereiden van betere vernis, verhandeld en verscheept. Maar die hoogtijdagen liggen alweer negentig jaar achter de rug, en het stadje ligt in-tussen dommelend en langdurig werkloos aan de oever van de traag stromende, brede, donkerbruine Wairoa-rivier. Een beeld van de archetypische werkmens uit het verleden, de gumgraver, staat wat verloren tussen geparkeerde auto's. Licht beduusde Maori's proberen tevergeefs geld aan de automaten te onttrekken.

Viv Trounson woont op een heuvel met uitzicht op die rivier, waarop geen boot is te bekennen en waarover nu nevels glijden. Hij heeft een huis gekocht dat generaties geleden uit kaurihout werd opgetrokken,

en dat nog altijd solide overeind staat. Pas onlangs heeft hij vernomen dat zijn overgrootvader het ooit heeft laten bouwen.

Viv heeft al enkele levens achter de rug, en gaat morgen met pensioen om zich voltijds op zijn passie te kunnen concentreren: het plannen en ondernemen van meerdaagse trektochten door de Nieuw-Zeelandse wildernis. Eerder was hij boer, fotograaf, journalist. Laatst schreef hij het infoblaadje van de stad vol – een baan die wat hem betreft te veel uit wachten bestond, wachten op toestemming voor een onderwerp, wachten op toestemming voor een interview, dan wachten op instemming met het eindresultaat, zere tenen mijndend waarop hij veel liever voluit had getrapt. Hij aardde ook fysiek niet in die baan. Met zijn stuurse, schuchtere, kalende kop, zijn stoppelbaard en zijn rafelige shirt, ergens tussen ongewassen en donkerkleurig, staat hij ver van alles wat aanzien vertegenwoordigt, zelfs in een wegwijkend provinciestadje van goed vierduizend inwoners.

De overgrootvader die zijn huis heeft laten bouwen, James Trounson, is de reden dat ik op bezoek kom.

Die Trounson was eerst een groothandelaar in kaurihout, groot-schalig kapper van bossen, alvorens hij de vroegst bekende beschermer van kauriwouden zou worden, en de man naar wie het eerste kauripark werd genoemd.

Terwijl Vivs echtgenote zorgt voor soep en crackers met plakjes Colby-kaas, komt ook een zesentachtigjarige tante opdagen, Dulcy, een kleindochter van James.

Het beste, zegt Viv, is dat we je de literatuur laten lezen die we over James hebben, en dat we daarna je vragen proberen te beantwoorden.

Hij duwt me twee onooglijke boekjes, brochures eigenlijk, het dikste telt achtenveertig pagina's, in de handen, die grotendeels dezelfde teksten bevatten. De recentste tekst in de boekjes dateert uit 1923. Het ene boekje wordt een familiegeschiedenis genoemd (hoewel het alleen James behandelt), het andere een geschiedenis van zijn natuurpark.

James Trounson, lees ik, werd in augustus 1839 geboren in Camborne, Cornwall.

Daar werkte hij als jongen voor een paar stuivers in de mijnen.

Dulcy: 'Tinmijnen, is mij verteld.'

Op 18 september 1862 kwam hij samen met zijn echtgenote op de Hanover in Nieuw-Zeeland aan.

Hij had zich ingeschreven in een christelijk kolonisatieplan, waarbij Engelse migranten een goedkoop stukje land konden kopen in een project dat Albertland zou gaan heten, en dat in principe zowel welvaart als deugdzaamheid zou opleveren.

Albertland, op enkele tientallen kilometers ten zuiden van Dargaville te situeren, was geen lang leven beschoren. Het land was taai, moeilijk te klaren of tot vruchten te bewegen, en als christelijk Utopia maakte het nooit veel kans.

James, die beter presteerde dan de meesten, begon koeien te fokken, vervolgens melk en vlees te verhandelen, stapte over op houthakken, houtzagen, houthandel, houtconstructies, en vergaarde in de loop der jaren een aardig fortuin.

Hoe rijk was hij? vraag ik aan Viv.

‘Behoorlijk rijk. Op hogere leeftijd heeft hij in Auckland een schitterend huis laten bouwen. Het staat er nog.’

De verwijzing naar welvaart zorgt voor zure oprispingen bij tante Dulcy. ‘Niet zo rijk dat wij er nu nog van profiteren. Mijn grootvader is, na het overlijden van zijn echtgenote, hertrouwd. Het geld is bij de tweede echtgenote gebleven.’

Ik duik terug in de brochures.

Na die lange, vruchtbare carrière, nadat hij ook een kerkje had helpen bouwen, begon James Trounson rond zijn tachtigste land weg te schenken. Eerst voorzichtig, enkele hectares per keer, waarvoor hij dan het volle equivalent in hout ontving, maar mettertijd forser, honderden hectares, met slechts de helft van de houtwaarde ter compensatie. In het totaal zou hij land en bomen ten bedrage van 60 000 pond hebben weggeschonken. Men rekent ermee dat het pond toen ongeveer veertig keer de waarde had van nu.

In een interview met *The New Zealand Herald* van 20 januari 1919 legde James uit waarom hij een natuurpark hielp oprichten: ‘Ik ben niet jong van leeftijd, en als ik iemand een plezier wil doen, kan ik beter niet te lang wachten. Dit land is een van de grootste genoegens in mijn leven geweest, en ik zou dat plezier graag doorgeven aan de komende generaties. Als mijn schenking van dit land genoeg zal geven aan het volk, en als het tot dankbaarheid inspireert tegenover de Gever van al het goede, dan ben ik rijkelijk vergoed. Echt, mijn aandeel in deze zaak is klein, want, herinner je, deze bomen werden geplant wel

duizend jaar voor de blanke man voet zette in dit land, en ze zullen hier nog honderden jaren blijven.’

Op 2 december 1921, bij de opening van het park voor het publiek, wees een dignitaris er volgens *The Northern Advocate* op dat James Trounson in de loop der jaren geëvolueerd was van ‘vervolger’ van het woud tot ‘stille apostel van het behoud’.

Trounson, intussen tweeëntachtig, sprak zelf ook bij de opening, en werd in de krant uitvoerig geciteerd: ‘vierenzeventig jaar geleden, zei hij, terugblikkend, kon hij een klein jongetje uit Cornwall ontwaren dat twee mijl stapte om voor vier pence per dag in de mijnen te werken, en zijn aanwezigheid bij deze opening toonde hoe de Grote Piloot zijn schamele schuit had gestuurd. Diezelfde Piloot plantte deze reusachtige bomen meer dan duizend jaar voor hij arriveerde, en had ze door de voorbije tijden gestuurd zodat mensen van vandaag Zijn werk zouden kunnen aanschouwen.’

Hoe kwam een christelijk, rijk geworden man, eigenaar van een houtzagerij en een houthandel, ertoe om een bos aan de staat te schenken en zo, dertig jaar voor een kapverbod op kauri’s werd uitgevaardigd, het behoud van de bomen te helpen verzekeren?

Viv: ‘Dat weet ik niet. Er zat allicht een element in van de stroper die boswachter wou worden. Hij moet gezien hebben hoe hij en anderen ervoor zorgden dat steeds meer bomen werden gekapt, en dat de beste exemplaren verdwenen. Men zegt dat sinds 1820 ongeveer 95 procent van het kauriarsenaal is vernietigd. Het was roofofbouw. Het kaurihout haalde niet bij benadering een rechtvaardige prijs. Het werd te fluks gebruikt. Het is het allerbeste hout, maar men gebruikte het bij wijze van spreken om op te stoken. Zelfs niet bij wijze van spreken. Echt zo. Onvoorstelbaar zo. Je kunt ook moeilijk anders dan onder de indruk zijn van die kolossen, van de bossen, van het land. Mijn overgrootvader zorgde er altijd wel voor dat hij niet alleen de milde schenker was, maar dat zijn liefdadigheid hem ook enige financiële compensatie opleverde.’

Dulcy: ‘Er moet toch een soort aha-moment geweest zijn. Er werd een spoorlijn aangelegd in de richting van wat nu het Trounson Kauri Park wordt genoemd. De vrachttrein zou het weghalen van de gekapte stammen vergemakkelijken. Net voor die trein zijn eerste rit zou maken, heeft mijn grootvader zich bedacht, en heeft hij het bos wegge-

schonken. Zodat de notabelen bij de inhuldiging van het park met de trein konden reizen...'

Viv: 'Misschien zocht hij wel publiciteit, appreciatie. Geld had hij al.'

Het park, 40 kilometer noordelijk van Dargaville, ligt er helemaal verlaten bij.

Een bord waarschuwt voor diefstal, wat, gelet op de afwezigheid van een levende ziel, enigszins ontregelend werkt. Wie steelt hier? Komen er ooit voldoende bezoekers om dieven een lucratief doelwit te geven?

In dit park, had Viv verteld, wordt geprobeerd de toestand te herstellen zoals die voor de komst van de mens bestond. Vrijwilligers maken jacht op de ratten die via Polynesische kano's meereisden, en op opossums die de Europeanen ooit invoerden. Speciale omheiningen houden indringers buiten, zodat de bedreigde inheemse dieren, met name de kiwi, de *kukupa* (een Nieuw-Zeelandse duif) en de *pekapeka* (vleermuis) een betere kans op overleven krijgen.

Maar het allerbelangrijkst zijn natuurlijk de bomen, de kauri's, die soms alleen groeien, en soms in combinatie van twee, drie of vier.

Na lectuur van de schadelijke stoffen die de boom verspreidt, had ik gedacht dat behalve kauri's niks zou groeien, maar dat is duidelijk onjuist. Onder de bomen proberen tal van struiken en boomvarens te gedijen. Ik zie mirostruiken, ik zie een koru, een gekruld, compact, kromstafachtig stukje varen, dat zich later zal ontrollen tot een gigantisch blad. Deze koru is van een verkillende schoonheid en harmonie, veelkleurig en zo gedetailleerd dat het geen verwondering wekt dat er honderden stukjes blad uit tevoorschijn kunnen komen.

Maar hoe die boomvarens ook snakken naar licht, hun bladeren quasiverticaal strekken, ze blijven in de schaduw hangen, verzinken in het niet bij de kauri's, die majestueus boven het kreupelhout uitstijgen.

Dat majestueuze vergt enige tijd. De boom groeit eerst hoog, laat vervolgens de onderste takken vallen, waarbij de kalende stam eruit ziet alsof hij met een hamer werd bewerkt. Daarna beginnen de bomen gedurende eeuwen aan te dikken. De hars, de gum, is zo efficiënt in het dichten van gaten en het weren van insecten dat zelfs holle bomen overleven.

Ik probeer het veerkrachtig pad tussen de giganten weg te denken.

En de borden te vergeten die bezoekers manen op het pad te blijven omdat ze anders met hun voetindrukken tot dertig procent van de wortels vernietigen. Die wortels floreren in de meterdikke laag afval, voedsel, die de boom in de loop der tijden heeft geproduceerd. Ik betast de bast die koud en onzacht aanvoelt, afwijzend zelfs. Dit is geen boom om te omhelzen. Maar dan kijk ik vanaf het duister van de begane grond naar de kruin, naar het bladerdek – naar de verre blaadjes die iets breder zijn dan naalden – waar de top van de boom samenvalt met het firmament, het licht. Een vogel kan best zijn hele leven in die boom doorbrengen. Dit is niet zomaar een boom, dit is een universum, althans voor die vogel.

Drie of vier soorten vogelgezang klinken door elkaar, misschien zelfs van kiwi's die in het halfduister aan de begane grond ook uit het oog verliezen dat de nacht nog vele uren op zich zal laten wachten.

Het is niet zo moeilijk me voor te stellen hoe dit gebied er voorafgaand aan menselijke inmenging kan hebben uitgezien. Niet zo verschillend, denk ik, een toonbeeld van constantie, waarbij de kauri's zelfs stormen en bosbranden overleefden, terwijl hun omgeving veel sneller tot humus of as terugkeerde.

Ik word uit mijn kauridromen gehaald door het gezoem van een alarminstallatie.

Het gezoem, onvindbaar, onverklaard en onaflatend, verandert een grandioos park in een plek van opgejaagde irritatie. Zo weinig is er nodig.

Een volgend kauripark is veel groter en bekender dan dat eerste. In het Waipoua-woud staan de grootste overlevende exemplaren.

Hier zijn er wel tekenen van toerisme. Bij een van de ingangen tot het park is er zelfs een kraampje geïnstalleerd waar hamburgers en ijsjes te koop zijn.

De grootste overlevende kauri in de wereld, *Tane Mahuta*, of de 'god van het woud', staat een kilometer of zo van de weg. De kale stam is bijna 18 meter hoog, en de totale hoogte bedraagt 51 meter, de boom zou 245 kubieke meter hout bevatten (een beetje gek trouwens, om bij elke boom de maten vermeld te zien, we bevinden ons in een soort playboymansion voor boomliefhebbers, de mollige tweede wordt overtroefd door een slanke eerste; qua volume hout is er niet zoveel

verschil). De datering is verre van zeker maar het informatiebord suggereert ontkieming ten tijde van Jezus.

Ooit, in de negentiende eeuw, stonden in de buurt bomen die ongeveer het dubbele volume aan hout bevatten, maar die zijn door brand of bliksem of interne druk of meestal mensenhand vernield.

Ik word door niet al te lawaaierige bezoekers uit een overpeinzing gehaald. De parkgangers, afkomstig uit Saskatchewan, Canada, sussen mekaar wel, alsof ze beseffen dat de oude knarren stilte verdienen. Maar daar beginnen ze dan over te discussiëren, fluisterend, maar hoorbaar. Stoorbaar.

In Waipoua zijn de bomen groter en ouder, maar ik kan er nooit vergeten dat er mensen zijn – omdat ze er zijn, omdat de varens en de struiken grotendeels zijn verwijderd, omdat de vogels zwijgen. In Trounson Park heerste, tot er een heel menselijk alarm afging, de boom.